Bo‘lajak tibbiyot mutaxassislarining diskursiv kompetentligini rivojlantirishda kommunikativ mashqlar ahamiyati

Dadadjanova Feruza Maxamadyusupovna
Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti, tayanch doktorant
Mail.ru: feruzadadadjanova30@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘lajak tibbiyot mutaxassislarining diskursiv kompetentligini rivojlantirish jarayonida kommunikativ mashqlarning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tibbiyot sohasida samarali muloqot yurita olish mutaxassisning kasbiy kompetensiyalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli tibbiyot ta’limida kommunikativ mashqlar orqali talabalarning nutqiy faoliyatini rivojlantirish, tibbiy diskursni shakllantirish va professional kommunikatsiyani takomillashtirish muhim vazifa sifatida qaraladi. Maqolada diskursiv kompetentlik tushunchasi, uning tarkibiy qismlari hamda kommunikativ mashqlarning ta’lim jarayonidagi roli ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: diskursiv kompetentlik, kommunikativ mashqlar, tibbiy diskurs, kasbiy muloqot, tibbiyot ta’limi, nutqiy kompetensiya, pedagogik texnologiyalar.

Значение коммуникативных упражнений в развитии дискурсивной компетентности будущих медицинских специалистов.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение коммуникативных упражнений в процессе развития дискурсивной компетентности будущих медицинских специалистов. Умение эффективно осуществлять коммуникацию в медицинской сфере является одной из профессиональных компетенций специалиста. Поэтому в медицинском образовании важной задачей считается развитие речевой деятельности студентов посредством коммуникативных упражнений, формирование медицинского дискурса и совершенствование профессиональной коммуникации. В статье с научной точки зрения обоснованы понятие дискурсивной компетентности, её структурные компоненты, а также роль коммуникативных упражнений в образовательном процессе.

Ключевые слова: дискурсивная компетентность, коммуникативные упражнения, медицинский дискурс, профессиональное общение, медицинское образование, речевая компетенция, педагогические технологии.

The importance of communicative exercises in developing the discursive competence of future medical specialists.

Abstract: This article analyzes the role and significance of communicative exercises in the process of developing the discursive competence of future medical specialists. The ability to communicate effectively in the medical field is considered one of the professional competencies of a specialist. Therefore, in medical education, developing students’ speech activity through communicative exercises, forming medical discourse, and improving professional communication are regarded as important tasks. The article scientifically substantiates the concept of discursive competence, its structural components, and the role of communicative exercises in the educational process.

Keywords: discursive competence, communicative exercises, medical discourse, professional communication, medical education, speech competence, pedagogical technologies.

Kirish

Zamonaviy tibbiyot ta’limi nafaqat nazariy bilimlarni, balki talabalarning kasbiy muloqot ko‘nikmalarini ham rivojlantirishni talab etadi. Shifokor va bemor o‘rtasidagi samarali muloqot tashxis qo‘yish, davolash jarayonini tashkil etish hamda bemorning psixologik holatini barqarorlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli bo‘lajak tibbiyot mutaxassislarida diskursiv kompetentlikni shakllantirish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Diskursiv kompetentlik shaxsning muayyan kommunikativ vaziyatda nutqni mantiqiy, izchil va maqsadga muvofiq tashkil eta olish qobiliyatini anglatadi. Tibbiyot sohasida esa bu kompetensiya shifokorning bemor, hamkasblar va boshqa tibbiyot xodimlari bilan samarali muloqot olib borishida namoyon bo‘ladi. Talabalarda bunday kompetensiyani shakllantirish uchun ta’lim jarayonida turli kommunikativ mashqlardan foydalanish muhim hisoblanadi.

Diskursiv kompetentlik tushunchasi va uning mohiyati

Diskursiv kompetentlik lingvistik va pedagogik tadqiqotlarda keng qo‘llaniladigan tushunchalardan biridir. U nutqiy faoliyatni tashkil etish, kommunikativ vaziyatni hisobga olish va muloqot jarayonini samarali boshqarish qobiliyatlarini o‘z ichiga oladi.

Ilmiy adabiyotlarda diskursiv kompetentlik quyidagi tarkibiy qismlardan iborat deb qaraladi:

- nutqning mantiqiyligi va izchilligi;
- kommunikativ vaziyatni tahlil qila olish;
- professional terminologiyadan to‘g‘ri foydalanish;
- muloqot jarayonida etik va psixologik me’yorlarga rioya qilish.

Tibbiyot sohasida diskursiv kompetentlik ayniqsa muhimdir. Shifokor bemor bilan suhbat davomida aniq, tushunarli va empatik tarzda muloqot qilishi lozim. Bunda bemorning psixologik holatini hisobga olish, murakkab tibbiy ma’lumotlarni sodda tilda tushuntirish hamda professional etikani saqlash zarur.

Shu sababli tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida talabalarning nutqiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Bo‘lajak tibbiyot mutaxassislarini tayyorlash jarayonida kommunikativ kompetensiya

Tibbiyot mutaxassisini tayyorlash jarayonida kasbiy kompetensiyalar bilan bir qatorda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish ham muhim hisoblanadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda ta’lim jarayoni talabaning faol ishtirokiga asoslangan bo‘lishi kerakligi ta’kidlanadi.

Kommunikativ kompetensiya quyidagi elementlarni o‘z ichiga oladi:

- lingvistik kompetensiya;
- ijtimoiy-kommunikativ kompetensiya;
- pragmatik kompetensiya;
- diskursiv kompetensiya.

Bu kompetensiyalar o‘zaro bog‘liq bo‘lib, ular talabaning professional muloqotini shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, tibbiy amaliyotda shifokor va bemor o‘rtasidagi samarali kommunikatsiya muhim o‘rin tutadi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kommunikativ ko‘nikmalarga ega shifokorlar bemorlar bilan samaraliroq ishlaydi, tashxis qo‘yish jarayoni aniqroq bo‘ladi va davolash samaradorligi oshadi.

Diskursiv kompetentlikni rivojlantirishda kommunikativ mashqlarning o‘rni

Diskursiv kompetentlikni shakllantirishda kommunikativ mashqlar muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Bunday mashqlar talabalarning nutqiy faoliyatini faollashtiradi, muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi hamda real kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkonini beradi.

Kommunikativ mashqlar quyidagi turlarga bo‘linadi:

1. Rol o‘ynash mashqlari

Rol o‘ynash mashqlari tibbiy kommunikatsiyani rivojlantirishda eng samarali usullardan biridir. Bu mashqlarda talabalar shifokor va bemor rolini bajarib, turli kommunikativ vaziyatlarni modellashtiradilar.

Masalan:

- bemor bilan suhbat o‘tkazish;
- tashxisni tushuntirish;
- davolash bo‘yicha tavsiyalar berish.

Bunday mashqlar talabalarda empatiya, muloqot madaniyati va nutqiy izchillikni rivojlantiradi.

2. Dialog va munozara mashqlari

Dialog va munozara mashqlari talabalarning fikrlash faolligini oshiradi hamda ularni mustaqil fikr bildirishga o‘rgatadi. Tibbiyot talabalari turli klinik holatlarni muhokama qilish orqali professional diskursni o‘zlashtiradilar.

3. Vaziyatli mashqlar (case-study)

Vaziyatli mashqlar real tibbiy holatlarni tahlil qilishga asoslanadi. Talabalar muayyan klinik vaziyatni muhokama qilib, bemor bilan qanday muloqot qilish kerakligini aniqlaydilar.

4. Nutqiy simulyatsiyalar

Simulyatsiya mashqlari real tibbiy muhitni taqlid qilishga asoslangan. Bunda talabalar shifokor va bemor o‘rtasidagi muloqotni amaliy ravishda mashq qiladilar.

Bunday mashqlar talabalarning diskursiv kompetentligini shakllantirishda juda samarali hisoblanadi.

Kommunikativ mashqlarning pedagogik samaradorligi

Ta’lim jarayonida kommunikativ mashqlardan foydalanish bir qator ijobiy natijalarga olib keladi:

- talabalarning nutqiy faolligi oshadi;
- professional terminologiyani o‘zlashtirish osonlashadi;
- muloqot madaniyati shakllanadi;
- mustaqil fikrlash rivojlanadi.

Bundan tashqari, kommunikativ mashqlar talabalarda stressga chidamlilik va empatiya kabi muhim psixologik sifatlarni ham rivojlantiradi.

Pedagogik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, interaktiv usullar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning o‘quv jarayoniga qiziqishini oshiradi va bilimlarni mustahkam o‘zlashtirishga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak tibbiyot mutaxassislarining diskursiv kompetentligini rivojlantirish zamonaviy tibbiyot ta’limining muhim vazifalaridan biridir. Tibbiyot sohasida samarali muloqot yurita olish shifokorning kasbiy faoliyatida muhim rol o‘ynaydi.

Diskursiv kompetentlikni shakllantirishda kommunikativ mashqlardan foydalanish ta’lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Rol o‘ynash, dialog, munozara va vaziyatli mashqlar talabalarning nutqiy faoliyatini faollashtiradi hamda professional kommunikatsiya ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shu sababli tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida kommunikativ mashqlarga asoslangan interaktiv pedagogik texnologiyalarni keng qo‘llash maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hymes D. On Communicative Competence**.** – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972.
2. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches **to** Second Language Teaching and Testing**.** – Applied Linguistics, 1980.
3. Savignon S. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. – New York: McGraw-Hill, 1997.
4. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching**.** – New York: Longman, 2007.
5. Halliday M. A. K. Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning**.** – London: Edward Arnold, 1978.
6. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс**.** – Волгоград: Перемена, 2002.
7. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность**.** – Москва: Наука, 1987.
8. Леонтьев А. А. Психология общения**.** – Москва: Смысл, 1999.
9. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению**.** – Москва: Просвещение, 1991.
10. Зимняя И. А. Педагогическая психология**.** – Москва: Логос, 2000.
11. Рогова Г. В., Верещагина И. Н. Методика обучения иностранным языкам в средней школе**.** – Москва: Просвещение, 1991.
12. Azizxo‘jayeva N. N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. **–** Toshkent: O‘qituvchi, 2006.
13. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar**.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2013.
14. G‘afforova T. Pedagogik kompetentlik asoslari**.** – Toshkent: Fan, 2018.
15. World Health Organization. Communication Skills in Medical Education. – Geneva: WHO Press, 2015.